

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра фізичної терапії, ерготерапії та фізичної культури і спорту

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Терапевтичні втручання при порушеннях моторного розвитку
дітей до трьох років

Виконала студентка групи ФТм-2
спеціальності 227 Фізична терапія,
ерготерапія
МИХАЙЛОВА Ганна Вікторівна
Керівник: Бандуріна К. В.
Нормоконтроль: _____ А. С. Лаптева

Запоріжжя
2021

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 70 с., 2 рис., 61 джерело, 6 додатків.

Об'єкт дослідження: розвиток моторики дітей віком до трьох років.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати шляхи терапевтичного втручання при порушеннях моторного розвитку дітей до трьох років, апробувати запропоновані методи для корекції моторики дітей до трьохрічного віку засобами фізичного виховання.

Психічний і моторний розвиток дитини є основними показниками її здоров'я. Незважаючи на унікальність і неповторність кожної людини, існують загальні тенденції і закономірності в емоційному, пізнавальному і фізичному розвитку дітей.

У віці немовля та ранньому дитинстві відбувається стрімкий розвиток мозку, закінчується формування мозкових структур зорового і слухового аналізаторів, завершується формування нервової системи, формуються всі структури, необхідні для нормального розвитку інтелектуальних, пізнавальних і фізичних здібностей дитини. Дозрівання і ускладнення моторних та психічних функцій, формування особистості дитини відбувається під впливом спадкових факторів і в процесі освоєння ним соціального досвіду.

Затримка психомоторного розвитку може стати першою ознакою неблагополуччя, а може зайняти місце ведучого синдрому при різних за етіологією і патогенезом соматичних захворюваннях і патології нервової системи. Саме тому великий відсоток дітей з тими чи іншими проблемами в розвитку в ранньому віці мають загальний діагноз – затримка (або відставання) психомоторного розвитку.

Одним з головних показників гармонійного психічного та фізичного розвитку дитини є своєчасне формування моторних навичок. Рух – це

необхідна умова життєзабезпечення. У нормі рефлекторні реакції двох типів – випрямлення і рівноваги – відповідають за онтогенетичну послідовність становлення моторних навичок, що дозволяє набувати і зберігати правильну позу, виконувати довільні рухи. У тому випадку, якщо в міру зростання дитини фізіологічні постуральні механізми сповільнюються, а тонічні рефлекси, які поєднуються з порушеннями розподілу м'язового тону, активуються, виникають патологічні синергії, установки, що призводять до розвитку суглобових контрактур, деформацій.

З цієї причини протягом усього періоду раннього дитинства є необхідність контролю основних параметрів розвитку.

Саме тому поглиблене вивчення цієї проблеми дозволить поліпшити якість діагностики та результати лікування даної категорії пацієнтів, а також проводити своєчасну профілактику.

ТЕРАПЕВТИЧНІ ВТРУЧАННЯ, МОТОРНИЙ РОЗВИТОК, ФІЗИЧНІ
ВПРАВИ, ФІЗИЧНА АКТИВНІСТЬ, ПСИХОМОТОРНІ ФУНКЦІЇ, ДРІБНА
МОТОРИКА, КООРДИНАЦІЯ РУХІВ, КОРЕКЦІЙНІ ПРОГРАМИ,
ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ

ВСТУП

Актуальність дослідження. Основний сенс підготовки дошкільнят сучасному етапі полягає в розвитку дитини як особистості. Така діяльність вимагає турботи, яка стосується здоров'я дошкільнят, їх фізичного та духовного розвитку, а також соціального добробуту. Піклування про фізичне здоров'я та фізичне виховання дітей являє собою одну з основних задач в педагогічній роботі.

Психолого-педагогічна література зазначає той факт, що у ранньому віці від 1 року до 3 років визначається подальший психофізичний розвиток дитини, і цей момент відіграє значну роль в житті кожного. Р. Немов в своїх працях зазначав, що особливості цього вікового інтервалу пояснюються безпосереднім взаємозв'язком із трьома фундаментальними фізіологічними життєвими навичками особистості, що включає в себе мовленнєве спілкування, предметну діяльність та прямоходіння. Також важливими особливостями цього періоду розвитку дитини виступають координація рухів пальців на руках та розвиток дрібної моторики.

За думкою М. Литвинової швидке формування рухових навичок дітей, серед яких виділяються особливо складні, а саме сенсорно-скоординований рух рук та ніг, відбувається саме в ранньому віці. Такі навички в майбутньому носять провідну роль в процесі становлення здібностей дітей до пізнання та розвитку інтелектуальних здібностей.

В своїй діяльності Б. Косов також займався питаннями дослідження психомоторних здібностей серед молодших школярів. В працях В. Озерова проведено дослідження та описано психомоторні здібності спортсменів. Питаннями розкриття особливостей керування дітьми з точки зору психомоторики в своїй практиці займався Є. Сурков. Особливості психомоторики розглядаються в наукових дослідженнях з ергономіки та інженерної психології.

Процес розвитку та пізнання дитини, як майбутньої особистості, супроводжується кінестезичними відчуттями. Тому за думкою Ж. Піаже перша стадія формування та розвитку мислення можна назвати стадією сенсомоторного інтелекту дитини.

Значний вклад в процес вивчення сутності поняття психомоторики внесла велика кількість відомих психологів, серед яких особливо виділяються А. Валлона, Н. Гордєєва, В. Давидова, В. Зінченко, Є. Ільїн, тощо. В. Бехтерєв та Д. Селлі займалися вивченням особливостей розвитку у дітей раннього віку дрібної моторики. Вивченням психомоторики у комплексному взаємозв'язку з пізнавальною діяльністю та навичками мовлення у своїх роботах займалися Б. Ананьєв, М. Бернштейн, Л. Виготський тощо. З точки зору взаємозв'язку фізіології та педагогіки питанням моторики, а саме розвитку в тандемі руки та мозку, займалися як відомі фізіологи – І. Павлов, В. Сеченов, М. Кольцова, так і педагоги – В. Сухомлинський, Ю. Соколова, М. Новіков тощо.

За результатами досліджень, які провели О. Брушлінський, В. Кудрявцев, О. Леонтєв, М. Поддьяков, встановлено, що під час занять з розвитку дрібної моторики дитина удосконалює свої навички та вміння працювати з різними матеріалами та засобами, виробляє навички самостійності та оригінальності в вирішенні поставлених завдань, а також уміння вільного орієнтування в просторі.

На сьогодні дуже актуальним є питання моторного розвитку дітей до трьох років. Саме тому темою дослідження є «Терапевтичні втручання при порушеннях моторного розвитку дітей до трьох років».

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати шляхи терапевтичного втручання при порушеннях моторного розвитку дітей до трьох років, апробувати запропоновані методи для корекції моторики дітей до трьохрічного віку засобами фізичного виховання.

Завдання дослідження:

1. На основі аналізу літератури охарактеризувати розвиток та формування психомоторики людини.
2. Охарактеризувати психомоторний розвиток дітей дошкільного віку.
3. З'ясувати важливість розвитку дрібної моторики у дітей раннього віку.
4. Розробити корекційно-педагогічну програму проведення заходів з розвитку психомоторики для дітей раннього віку з порушенням моторики засобами фізичного виховання.
5. Надати рекомендації щодо розвитку моторики дітей до трьох років засобами фізичного виховання.

Об'єкт дослідження: розвиток моторики дітей віком до трьох років.

Предмет дослідження: корекція психомоторного розвитку дітей до трьох років засобами фізичного виховання.

Методи дослідження: теоретичні (теоретичний аналіз загальної та спеціальної науково-методичної літератури та досвіду роботи спеціальних навчально-виховних і реабілітаційних закладів з проблеми дослідження, узагальнення та систематизації теоретичних положень задля визначення стану вивченості досліджуваної проблеми в сучасній науці й практиці та перспективних напрямів її подолання); емпіричні (методи спостереження і тестування фізичного розвитку, функціонального стану та психомоторних показників; констатувальний педагогічний експеримент – для визначення рівня психомоторного, фізичного розвитку і функціонального стану дітей до трьохрічного віку; формувальний педагогічний експеримент – для перевірки ефективності авторської корекційно-педагогічної програми роботи з розвитку психомоторики у дітей до трьох років).

Наукова новизна й теоретичне значення дослідження полягає в тому, що було:

- визначено особливості та рівні психомоторного розвитку дітей до трьох років;

– запропоновано порядок побудови індивідуальних програм для дітей до трьох років, які спрямовані на корекцію розвитку та психомоторних показників;

– сформовано та теоретично доведено доцільність корекційно-педагогічної програми з психомоторики для дітей до трьох років, а також обгрунтовано її зміст, структуру та методичне забезпечення.

Структура та обсяг магістерської роботи. Магістерська робота складається із реферату, змісту, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (61 найменування), 6 додатків. Загальний обсяг роботи – 70 сторінок, із них – 52 сторінки основного тексту.

ВИСНОВКИ

У дослідженні представлено теоретичне обґрунтування та експериментальне вивчення психомоторного розвитку дітей до трьох років з порушеннями моторики. Визначено вплив засобів фізичного виховання на психомоторний розвиток дітей до трьох років з порушеннями моторики та розроблено корекційно-педагогічну програму з корекції цієї функції.

1. Встановлено, що психомоторика людини має складну структуру і включає в себе сенсорні, моторні та когнітивно-розумові компоненти управління рухами. Виділено категорії психомоторних здібностей, такі як: координація рухів (точність рухів, взаємодія макро- і мікрорухів, координація рухів лівої і правої руки); сенсомоторна координація (слухозоромоторна); просторова координація (вивчення схеми тіла, тілесного простору); ритмічність (темпоритм).

2. На основі проаналізованої наукової літератури впливу лікувально-оздоровчої роботи дібрано та проведено діагностичне вивчення дошкільників віком 2-3 років, спрямоване на виявлення рівня сформованості дрібної моторики та виявлення рівня загальної моторики допомогою комплексу вправ.

3. Розроблено і втілено корекційно-педагогічну програму корекції психомоторики дітей до трьох років з порушеннями моторики. До корекційно-педагогічної програми з розвитку психомоторики дітей молодшого дошкільного віку із порушеннями моторики увійшли три блоки заходів:

1) перший блок – програма корекційної допомоги для дітей із порушеннями моторики; авторська методика використання фізичних вправ для корекції психомоторного розвитку;

2) другий блок допомоги дітям до трьох років із порушеннями моторики складається з індивідуальних домашніх корекційних програм для

розвитку і корекції психомоторики з використанням модифікованої методики «Розвивальний рух» Вероніки Шернборн;

3) третій блок – методичні рекомендації для вихователів, асистентів вихователя, корекційних педагогів, логопедів і психологів, інструкторів фізкультури, які працюють з дітьми молодшого дошкільного віку із порушеннями моторики в закладах дошкільної освіти за інклюзивною формою навчання.

4. Доведено ефективність експериментальної комплексної корекційно-педагогічної програми корекції та розвитку психомоторики дітей до трьох років з порушеннями моторики.

5. На основі аналізу теоретичних аспектів терапевтичного втручання при порушеннях моторного розвитку дітей до трьох років та проведеного експериментального дослідження нами було розроблено рекомендації щодо моторного розвитку дітей віком до трьох років засобами фізичного виховання.